

Bild HH 12295 Strömsholms herrgård, Bureå 1977. Foto: Annika Hallinder

Byggnadshistorik

På en ö i Bureälven några kilometer uppströms Bureå samhälle, med älven på ena sidan och den gamla sågverkskanalen på den andra, ligger Strömsholms herrgård. Den uppfördes 1855 som disponentsbostad och kontor för Strömsholms sågverk. Byggnaden ersatte en tidigare bruksherrgård som brann ner 1842. Strömsholms herrgård är vad som idag återstår av Bureås första sågverk, ett finbladigt sågverk som drevs av vattenkraft uppbyggt 1797. Finbladigt innebar att sågbladen var tunna och ställbara, på så sätt fick man ut mer av varje stock än i de äldre grovbladiga sågverken. Vattenkraft var den kraft som drev alla sågverk och andra industrier vid den här tiden. En fors med lämplig fallhöjd avgjorde placeringen – därför ligger Strömsholm där det ligger. För att leda vattnet fram till vattenhjulet, sågverkets motor, grävdes en kanal. På så sätt bildades en liten sågö som ännu syns tydligt på Strömsholm. Bredvid sågen uppfördes arbetarbostäder, olika sorters uthus och en herrgård som stod på östra sidan av forsen och brann ner 1842, samtidigt med sågverket. Sågverket förestods då av mamsell Lodin, som var känd som en driftig kvinna. Kort efter branden stod där ett nytt sågverk och, strax norr om det, en ny herrgård. Sågverket var lönsamt och vid sekelskiftet 1800 fanns det långt gångna planer på att utvidga verksamheten. Ett glasbruk skulle byggas, liksom ett järnbruk. Glas, men framförallt järn och trä, var stora exportvaror vid den här tiden, men kriget med Ryssland 1808-1809 kom emellan och planerna förverkligades aldrig. Strömsholms sågverk drevs fram till 1898, då det revs. Då hade redan ett nytt, modernt

ångdrivet sågverk byggts på Snöskäret i Bureå. Tack vare ångkraften kunde sågverket byggas direkt vid utskeppningshamnen. Tidigare hade virket från Strömsholm flottats dit eller körts med häst. Vid ångsågen byggdes också en disponentbostad – Strömsholm fick därefter leva vidare på egen hand.

Byggnadsbeskrivning

Huvudbyggnaden timrades upp i en och en halv våning 1855, men kläddes med panel först ett par år senare. Formspråket är stram empir, bland annat framträdande i de trubbspetsade frontonerna över takfoten på långsidorna. Med den liggande, stenimiterande spontpanelen i vitt kom herrgården att avvika ordentligt från kringliggande byggnader.

Kulturhistorisk status

Herrgården byggnadsminnesförklarades 1988.